

Cz. XXXV – właściwości wybranych kwasów

Kwasy siarkowe

<i>Wzór kwasu</i>	<i>Nazwa kwasu</i>	<i>Nazwa zwyczajowa</i>	<i>Wzór strukturalny</i>	<i>Anion</i>
$H_2S_2O_2$	<i>kwas tiosiarkowy(IV)</i>	<i>kwas sulfoksyłowy</i>	H-O-S-S-O-H	$[S_2O_2]^{2-}$
$H_2S_2O_4$	<i>kwas dwutionowy(III) lub ditionowy(III)</i>	<i>kwas podsiarkowy</i>	$\begin{array}{c} O \quad O \\ // \quad // \\ H-O-S-S-O-H \end{array}$	$[S_2O_4]^{2-}$
H_2SO_3	<i>kwas siarkowy(IV)</i>	<i>kwas siarkawy</i>	$\begin{array}{c} O \\ // \\ H-O-S-O-H \end{array}$	$[SO_3]^{2-}$
$H_2S_2O_5$	<i>kwas dwusiarkowy(IV) lub disiarkowy(IV)</i>	<i>kwas dwusiarkowy</i>	$\begin{array}{c} O \quad O \\ // \quad // \\ H-O-S-S-O-H \\ // \\ O \end{array}$	$[S_2O_5]^{2-}$
H_2SO_4	<i>kwas siarkowy(VI)</i>	<i>kwas siarkowy</i>	$\begin{array}{c} O \\ // \\ H-O-S-O-H \\ // \\ O \end{array}$	$[SO_4]^{2-}$
$H_2S_2O_7$	<i>kwas dwusiarkowy(VI) lub disiarkowy(VI)</i>	<i>kwas pirosiarkowy</i>	$\begin{array}{c} O \quad O \\ // \quad // \\ H-O-S-O-S-O-H \\ // \quad // \\ O \quad O \end{array}$	$[S_2O_7]^{2-}$
$H_2S_2O_3$	<i>kwas triosiarkowy lub tio(-II)siarkowy(VI)</i>		$\begin{array}{c} S \\ // \\ H-O-S-O-H \\ // \\ O \end{array}$	$[S_2O_3]^{2-}$
$H_2S_xO_6$	<i>kwasy politionowe (x=3, 4, ...)</i>		$\begin{array}{c} O \quad O \\ // \quad // \\ H-O-S-S_{(x-2)}-S-O-H \\ // \quad // \\ O \quad O \end{array}$	$[S_xO_3]^{2-}$
H_2SO_5	<i>kwas nadtlenojednosiarkowy(VI) lub peroksymonosiarkowy(VI)</i>	<i>kwas peroksosiarkowy lub kwas Caro</i>	$\begin{array}{c} O \\ // \\ H-O-S-O-O-H \\ // \\ O \end{array}$	$[SO_5]^{2-}$
$H_2S_2O_8$	<i>kwas nadtlenodwusiarkowy(VI) lub peroksodisiarkowy(VI)</i>	<i>kwas peroksodwusiarkowy</i>	$\begin{array}{c} O \quad O \\ // \quad // \\ H-O-S-O-O-S-O-H \\ // \quad // \\ O \quad O \end{array}$	$[S_2O_8]^{2-}$

Kwas siarkowy(IV) (H_2SO_3):

- w roztworze wodnym utrzymuje się równowaga:
 $SO_2 + H_2O \rightleftharpoons H_2SO_3 \rightleftharpoons H^+ + HSO_3^-$ ze znaczną przewagą SO_2
- tworzy sole: M_2SO_3 i $MHSO_3$ (M na +I st.utl)
- zastosowanie: środek redukujący w przemyśle włókienniczym (do bielenia)

Kwas siarkowy(VI) (H_2SO_4):

- mocny
- bezbarwny, oleisty
- $T_f = 10,4^\circ C$
- $d = 1,833 \text{ g/cm}^3$
- higroskopijny
- reakcja z wodą jest procesem egzotermicznym
- stężony zwęglą substancje organiczne (odciąga wodę z ich cząsteczek)
- utleniacz
- parzy skórę
- zastosowanie: rafinacja tłuszczów, środek odwadniający, do nawozów sztucznych, materiałów wybuchowych

Kwas nadtlenojednosiatkowy(IV) (H_2SO_5):

- mocny
- białe kryształy
- silne własności utleniające
- powstaje w reakcji hydrolizy $H_2S_2O_8 + H_2O \rightarrow H_2SO_5 + H_2SO_4$, i ulega dalszej hydrolizie ($H_2SO_5 + H_2O \rightarrow H_2SO_4 + H_2O_2$)

Kwasy azotowe

<i>Wzór kwasu</i>	<i>Nazwa kwasu</i>	<i>Nazwa zwyczajowa</i>	<i>Wzór strukturalny</i>	<i>Anion</i>
$H_2N_2O_2$	<i>kwas azotowy(I) lub diazotowy(I)</i>	<i>kwas podazotowy</i>		$[N_2O_2]^{2-}$
HNO_2	<i>kwas azotowy (III)</i>	<i>kwas azotawy</i>	H-O-N=O	$[NO_2]^-$
HNO_3	<i>kwas azotowy(V)</i>	<i>kwas azotowy</i>	$\begin{array}{c} O \\ // \\ H-O-N=O \end{array}$	$[NO_3]^-$
HNO_4	<i>kwas nadtlenoazotowy(V) lub peroksoazotowy(V)</i>		$\begin{array}{c} O \\ // \\ H-O-O-N=O \end{array}$	$[NO_4]^-$
$HOONO$	<i>kwas nadtlenoazotowy(III)</i>		H-O-O-N=O	$[OONO]^-$

Kwas azotowy(V) (HNO_3):

- bezbarwna ciecz
- dymi na powietrzu
- $d = 1,4 \text{ g/cm}^3$
- $T_w = 83^\circ C$
- parzy skórę i pali drewno
- silne właściwości żrące

- silny utleniacz
- reaguje z wszystkimi metalami oprócz złota i platynowców
- ze stężonym HCl daje wodę królewską
- zastosowanie: otrzymywanie barwników, związków nitrowych, w farmacji, do produkcji azotanów, paliw rakietowych i nawozów sztucznych
- otrzymywanie: spalanie amoniaku (NH₃) w tlenie w T=700 - 900° C, w obecności kat. platynowego uzyskuje się tlenek NO, który utlenia się do NO₂ a zaabsorbowany w wodzie tworzy HNO₃

Kwasy fosforowe

Wzór kwasu	Nazwa kwasu	Nazwa zwyczajowa	Wzór strukturalny	Anion
HPH ₂ O ₂ (H ₃ PO ₂)	kwas fosfinowy	kwas podfosforawy	$\begin{array}{c} \text{H} \\ \\ \text{H}-\text{O}-\text{P}=\text{O} \\ \\ \text{H} \end{array}$	PH ₂ O ₂ ⁻
H ₂ PHO ₃ (H ₃ PO ₃)	kwas fosfonowy	kwas ortofosforawy	$\begin{array}{c} \text{OH} \\ \\ \text{H}-\text{O}-\text{P}=\text{O} \\ \\ \text{H} \end{array}$	PHO ₃ ²⁻
HPO ₂	kwas metafosforowy(III)	kwas metafosforawy	H-O-P=O	PO ₂ ⁻
H ₄ P ₂ O ₅	kwas dwufosforowy(III) lub difosforowy(III)	kwas pirofosforowy	$\begin{array}{cc} \text{H}-\text{O} & \text{O}-\text{H} \\ & \\ \text{H}-\text{O}-\text{P}-\text{O}-\text{P}-\text{O}-\text{H} \end{array}$	P ₂ O ₅ ⁴⁻
H ₄ P ₂ O ₆	kwas ortofosforowy(IV)	kwas podfosforowy	$\begin{array}{cc} \text{H}-\text{O} & \text{O}-\text{H} \\ & \\ \text{H}-\text{O}-\text{P}-\text{P}-\text{O}-\text{H} \\ // & \backslash \\ \text{O} & \text{O} \end{array}$	P ₂ O ₆ ⁴⁻
H ₃ PO ₄	kwas ortofosforowy(V) lub fosforowy(V)	kwas ortofosforowy	$\begin{array}{c} \text{O}-\text{H} \\ \\ \text{H}-\text{O}-\text{P}=\text{O} \\ \\ \text{O}-\text{H} \end{array}$	PO ₄ ³⁻
H ₄ P ₂ O ₇	kwas ortodwufosforowy(V) lub kwas ortodifosforowy(V)	kwas pirofosforowy	$\begin{array}{cc} \text{H}-\text{O} & \text{O}-\text{H} \\ & \\ \text{H}-\text{O}-\text{P}-\text{O}-\text{P}-\text{O}-\text{H} \\ // & \backslash \\ \text{O} & \text{O} \end{array}$	P ₂ O ₇ ⁴⁻
H ₅ P ₃ O ₁₀	kwas ortotrójfosforowy(V) lub kwas ortotrifosforowy(V)	kwas ortotrójfosforowy	$\begin{array}{ccc} \text{H} & \text{H} & \text{H} \\ & & \\ \text{O} & \text{O} & \text{O} \\ & & \\ \text{H}-\text{O}-\text{P}-\text{O}-\text{P}-\text{O}-\text{P}-\text{O}-\text{H} \\ // & \text{II} & \backslash \\ \text{O} & \text{O} & \text{O} \end{array}$	P ₃ O ₁₀ ⁵⁻

$H_3P_3O_9$	kwask metatrójfosforowy(V) lub kwas metatrifosforowy(V)	kwask metatrójfosforowy	$ \begin{array}{c} \text{H-O} \\ \\ \text{P} = \text{O} \\ / \quad \backslash \\ \text{O} \quad \text{O} \\ \quad \\ \text{O} = \text{P} \quad \text{P} = \text{O} \\ \backslash \quad / \\ \text{O} \quad \text{O} \quad \text{O} \\ \quad \\ \text{H} \quad \text{H} \end{array} $	$P_3O_9^{3-}$
$H_4P_4O_{12}$	kwask metaczterofosforowy(V) lub kwas tetrafosforowy(V)	kwask metaczterofosforowy	$ \begin{array}{c} \text{O} \quad \text{O} \\ // \quad // \\ \text{H-O-P-O-P-O-H} \\ \quad \\ \text{O} \quad \text{O} \\ \quad \\ \text{H-O-P-O-P-O-H} \\ // \quad // \\ \text{O} \quad \text{O} \end{array} $	$P_4O_{12}^{4-}$

Kwas ortofosforowy(V) (H_3PO_4):

- bezbarwne kryształy rozp. w wodzie
- higroskopijne
- $T_f = 43^\circ \text{C}$
- tworzy sole - ortofosforany(V)
- techniczny H_3PO_4 : stężenie - 70%, $d = 1,5 \text{ g/cm}^3$
- zastosowanie: do otrzymywania nawozów fosforowych, fosforanów, w farmacji

Kwas ortodwufosforowy(V) ($H_4P_2O_7$):

- mocny
- nietrwały
- bezbarwny
- $T_f = 61^\circ \text{C}$
- dobrze rozpuszczalny w wodzie
- tworzy dwa rodzaje soli: $M_4P_2O_7$ i $M_2H_2P_2O_7$ (M jest na +I st. utl.)
- otrzymywanie: ogrzanie H_3PO_4 do ok. 250°C

Kwasy chlorowe

<i>Wzór kwasu</i>	<i>Nazwa kwasu</i>	<i>Nazwa zwyczajowa</i>	<i>Wzór strukturalny</i>	<i>Anion</i>
<i>HClO</i>	<i>kwask chlorowy(I)</i>	<i>kwask podchlorawy</i>	<i>Cl-O-H</i>	<i>[ClO]⁻</i>
<i>HClO₂</i>	<i>kwask chlorowy(III)</i>	<i>kwask chlorawy</i>	<i>O=Cl-O-H</i>	<i>[ClO₂]⁻</i>
<i>HClO₃</i>	<i>kwask chlorowy(V)</i>	<i>kwask chlorowy</i>	$ \begin{array}{c} \text{O} \\ // \\ \text{O} = \text{Cl} - \text{O} - \text{H} \end{array} $	<i>[ClO₃]⁻</i>

$HClO_4$	<i>kwasklorowy(VII)</i>	<i>kwasknadchlorowy</i>	$ \begin{array}{c} O \\ \\ O=Cl-O-H \\ \\ O \end{array} $	$[ClO_4]^-$
----------	-------------------------	-------------------------	---	-------------

Kwas chlorowy(I) (HClO):

- słaby
- istnieje tylko w rozcieńczonych roztworach wodnych
- rozkłada się na świetle: $2HClO \rightarrow 2HCl + O_2$
- tworzy trwałe sole

Kwas chlorowy(VII) (HClO₄):

- najmocniejszy ze wszystkich znanych kwasów
- bezbarwna, dymiąca, ojeista, higroskopijna ciecz
- parzy skórę
- ogrzany wybucha
- zastosowanie: analiza chemiczna, strącanie jonów K^+ , środek osuszający, produkcja materiałów wybuchowych

Kwasy jodowe

<i>Wzór kwasu</i>	<i>Nazwa kwasu</i>	<i>Nazwa zwyczajowa</i>	<i>Wzór strukturalny</i>	<i>Anion</i>
HIO	<i>kwaskjodowy(I)</i>		$I-O-H$	IO^-
HIO_3	<i>kwaskjodowy(V)</i>		$ \begin{array}{c} O=I-O-H \\ // \\ O \end{array} $	IO_3^-
HIO_4	<i>kwaskjodowy(VII)</i> lub <i>metakjodowy(VII)</i>		$ \begin{array}{c} O \\ \backslash \\ O=I-O-H \\ // \\ O \end{array} $	IO_4^-
H_5IO_6	<i>kwaskorto-kjodowy(VII)</i>	<i>kwasknadk-jodowy</i>	$ \begin{array}{cc} H & H \\ & \\ O & O \\ \backslash & / \\ H-O-I=O \\ / & \backslash \\ O & O \\ & \\ H & H \end{array} $	$[IO_6]^{5-}$

Kwas jodowy(I) (HIO):

- słaby
- nietrwały
- zielonożółta ciecz
- zapach szafranu
- silne wł. utleniające

Kwasy krzemowe

<i>Wzór kwasu</i>	<i>Nazwa kwasu</i>	<i>Wzór strukturalny</i>	<i>Anion</i>
H_4SiO_4	<i>kwas ortokrzemowy</i>	$\begin{array}{c} \text{H-O} \quad \text{O-H} \\ \backslash \quad / \\ \text{Si} \\ / \quad \backslash \\ \text{H-O} \quad \text{O-H} \end{array}$	$[SiO_4]^{4-}$
$H_6Si_2O_7$	<i>kwas ortodwukrzemowy</i>	$\begin{array}{c} \text{H} \\ \\ \text{O} \\ \\ \text{H-O-Si-O-H} \\ \\ \text{O} \\ \\ \text{H-O-Si-O-H} \\ \\ \text{O} \\ \\ \text{H} \end{array}$	$[Si_2O_7]^{6-}$
$H_8Si_3O_{10}$	<i>kwas ortotrójkrzemowy</i>	$\begin{array}{c} \text{H} \\ \\ \text{O} \\ \\ \text{H-O-Si-O-H} \\ \\ \text{O} \\ \\ \text{H-O-Si-O-H} \\ \\ \text{O} \\ \\ \text{H-O-Si-O-H} \\ \\ \text{O} \\ \\ \text{H} \end{array}$	$[Si_3O_{10}]^{8-}$
H_2SiO_3	<i>kwas metakrzemowy</i>	$\begin{array}{c} \text{H-O} \\ \backslash \\ \text{Si=O} \\ / \\ \text{H-O} \end{array}$	$[SiO_3]^{2-}$

Inne kwasy

<i>Wzór kwasu</i>	<i>Nazwa kwasu</i>	<i>Nazwa zwyczajowa</i>	<i>Wzór strukturalny</i>	<i>Anion</i>
H_2CO_3	<i>kwas węglowy</i>		$\begin{array}{c} \text{H-O} \\ \backslash \\ \text{C=O} \\ / \\ \text{H-O} \end{array}$	$[CO_3]^{2-}$
H_2SeO_4	<i>kwas selenowy(VI)</i>	<i>kwas selenowy</i>	$\begin{array}{c} \text{H-O} \quad \text{O} \\ \backslash \quad // \\ \text{Se} \\ / \quad \backslash \\ \text{H-O} \quad \text{O} \end{array}$	$[SeO_4]^{2-}$
H_2SeO_3	<i>kwas selenowy (IV)</i>	<i>kwas selenawy</i>	$\begin{array}{c} \text{H-O} \\ \backslash \\ \text{Se=O} \\ / \\ \text{H-O} \end{array}$	$[SeO_3]^{2-}$
H_3BO_3	<i>kwas borowy lub ortoborowy</i>	<i>kwas borny</i>	$\begin{array}{c} \text{H-O} \\ \backslash \\ \text{B-O-H} \\ / \\ \text{H-O} \end{array}$	$[BO_3]^{3-}$
$(HBO_2)_n$	<i>kwas metaborowy</i>			

Kwas węglowy (H_2CO_3):

- słaby
- bardzo nietrwały
- w roztworze wodnym utrzymuje się równowaga: $CO_2 + H_2O \rightleftharpoons H_2CO_3 \rightleftharpoons H^+ + HCO_3^-$ ze znaczną przewagą CO_2
- tworzy sole: M_2CO_3 i $MHCO_3$ (M jest na +I st. utl.)
- zastosowanie: do produkcji napojów orzeźwiających

Kwas selenowy(VI) (H_2SeO_4):

- mocny kwas
- bezbarwne kryształy
- dobrze rozpuszczalny w wodzie
- $T_f = 62,4^\circ C$
- w Temp. $>T_f$ rozkłada się na SeO_3 i wodę
- bardzo silny utleniacz
- zastosowanie: utleniacz w jubilerstwie i do otrzymywania związków seleno-organicznych

Kwas borowy (H_3BO_3):

- lekkie, bezbarwne kryształy
- $d = 1,43 \text{ g/cm}^3$

- ogrzany przechodzi w $(\text{HBO}_2)_n$
- w temp powyżej 160°C rozkłada się od B_2O_3
- w przyrodzie występuje jako sassolin (minerał)
- zastosowanie: produkcja emalii, farb, szlachetnych gat. szkła, w garbarstwie, dodatek do nawozów, konserwacja drewna, działa (rozcieńczony) jako środek bakteriobójczy